

กล้วยไม้

คู่มือการผลิตไม้ตัดดอก : กรมส่งเสริมการเกษตร

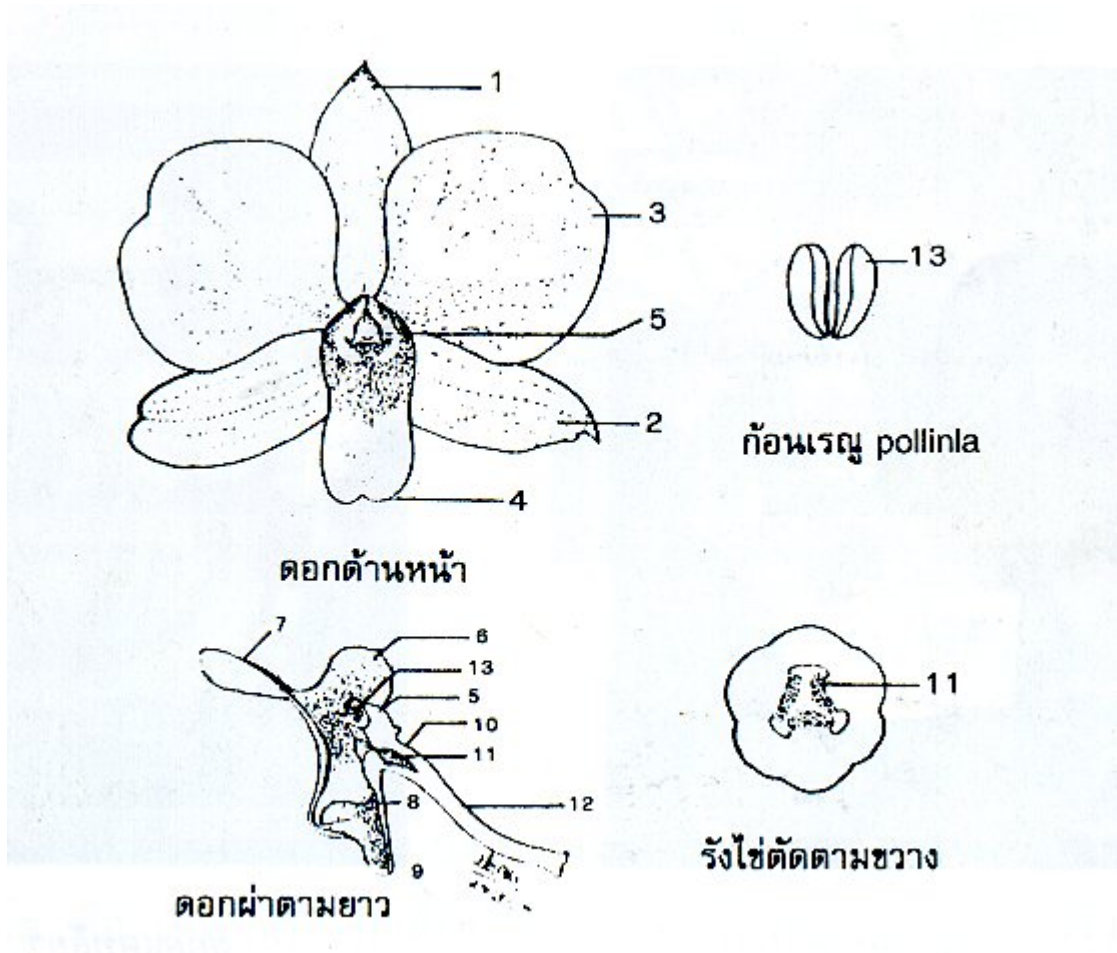
คณะผู้จัดทำ	: นายสมชาย สุกนธสิงห์	ที่ปรึกษา
	: นายโอฬาร พิทักษ์	เรียบเรียง
	: นางภavana อัสวะประภา	"
	: นายทวีพงศ์ สุวรรณโร	"
	: นายเศรษฐพงศ์ เลขะวัฒนะ	"
	: นายอภิชาติ สุวรรณ	"

บทนำ

อุตสาหกรรมกล้วยไม้ของประเทศได้เจริญก้าวหน้าอย่างมาก และทำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นอันดับหนึ่งในจำนวนไม้ดอกไม้ประดับทั้งหมดที่มีการส่งออก ซึ่งการส่งออกดอกกล้วยไม้ และต้นกล้วยไม้มีปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้นโดยตลอด ในปี 2535 กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์รายงานปริมาณการส่งออกกล้วยไม้ 11,142 ต้น เป็นมูลค่า 701.3 ล้านบาท และส่งออกต้นกล้วยไม้ปริมาณ 939 ต้น มูลค่า 86.5 ล้านบาท สำหรับพื้นที่ปลูกกล้วยไม้ทั่วประเทศตั้งแต่ปี 2530-31 จนถึงปัจจุบันค่อนข้างคงที่ โดยมีพื้นที่ปลูกประมาณ 12,000 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ นครปฐม, สมุทรสาคร, ราชบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากสภาพภูมิอากาศเหมาะกับการเจริญเติบโตของกล้วยไม้ ใกล้เคียงแหล่งน้ำ ตลาด และมีการคมนาคมขนส่งที่สะดวก และปัจจุบันพื้นที่ปลูกกล้วยไม้มีแนวโน้มที่จะย้ายจากกรุงเทพฯ ไปจังหวัดใกล้เคียงมากขึ้น เนื่องจาก ที่ดินมีราคาสูงและมีปัญหามลภาวะของน้ำและอากาศ ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโต และคุณภาพของกล้วยไม้

ลักษณะทั่วไปของกล้วยไม้

กล้วยไม้เป็นพืชที่มีรากตั้งอากาศ ลำต้นที่เห็นโผล่พ้นจากเครื่องปลูกแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ ลำต้นแท้จริง มีข้อปล้อง เหมือนพืชทั่ว ๆ ไป ที่ข้อมีตาซึ่ง สามารถเจริญเป็นหน่อใหม่หรือช่อดอก กล้วยไม้ประเภทนี้ได้แก่ สกุลแวนด้า แลมแลงปอ อีกประเภทหนึ่งเป็นลำต้นเทียม เรียกว่า ลำลูกกล้วย (pseudobulbs) ทำหน้าที่สะสมอาหาร ตาที่อยู่ตามข้อบน ๆ ของลำลูกกล้วยสามารถแตกเป็นหน่อหรือช่อดอกได้ ลำต้นที่แท้จริงของกล้วยไม้ประเภทนี้ คือ เหง้า (rhizome) ซึ่งเจริญในแนวนอนไปตามผิวของเครื่องปลูก ลักษณะของเหง้ามีข้อและปล้องถี่ กล้วยไม้ในกลุ่มนี้ได้แก่ สกุลหวาย ใบกล้วยไม้มีหลายลักษณะ ได้แก่ ใบแบน, ใบกลม และใบร่อง สำหรับดอกกล้วยไม้ประกอบด้วย กลีบดอก 6 กลีบ โดยเป็นกลีบดอกชั้นนอก 3 กลีบ และกลีบดอกชั้นใน 3 กลีบ กลีบชั้นนอก 2 กลีบที่อยู่ด้านข้างหรือด้านล่าง มีลักษณะเหมือนกันอีก 1 กลีบ อยู่ด้านบน อาจมีลักษณะแตกต่างออกไป ส่วนกลีบชั้นในที่อยู่ด้านข้าง 2 กลีบ มีลักษณะ เหมือนกันอีก 1 กลีบ ที่อยู่ด้านล่างมีลักษณะแตกต่างไปเรียกว่าปากหรือกระเปาะ (lip) ซึ่งมีประโยชน์สำหรับล่อแมลงเพื่อช่วยผสมพันธุ์ ดอก กล้วยไม้เป็นดอก สมบูรณ์เพศ มีส่วนของก้านเกสรตัวผู้ ก้านและยอดเกสรตัวเมียรวมเป็นอวัยวะเดียวกันเรียกว่า เส้าเกสร โดยอับเกสรตัวผู้อยู่ที่ส่วนปลายเส้าเกสรและยอด เกสรตัวเมียอยู่ที่อับเรณู ลักษณะเป็นแองต์สั้น ๆ ภายในมีเมือกเหนียวเพื่อช่วยในการผสมพันธุ์ สำหรับรังไข่ของดอกกล้วยไม้อยู่ตรงส่วนของก้านดอก

1. กลีบชั้นนอกกลีบบน - dorsal sepal
2. กลีบชั้นนอกคู่ล่าง - lateral sepal
3. กลีบชั้นใน - petal
4. ปาก - labelum
5. เส้นกลาง - column
6. หูกระเปาะ - side lobe
7. ปลายปาก - midlobe
8. ฐานเส้นกลาง - column foot
9. เตี้ยดอก - mentum
10. รังไข่ - ovary
11. ไข่อ่อน - ovule
12. ก้านดอก - pedicel
13. ก้อนเรณู - pollinia

ประเภทของกล้วยไม้

แบ่งตามลักษณะการเจริญเติบโตได้ 2 ประเภทคือ

1. ประเภทแตกกอ (Sympodial) ได้แก่ กล้วยไม้ในสกุลหวาย แคลทิลยา และรองเท้านารี กล้วยไม้ประเภทนี้มีส่วนของเหง้าเจริญไปตามแนวนอนของเครื่องปลูก และที่โคนลำลูกกล้วยติดกับเหง้าจะมีตาที่สมบูรณ์ 2 ตา เมื่อลำลูกกล้วยเจริญจนสุดลำตาด้านหนึ่งจะแตกออกมาเป็นลำใหม่ ส่วนตาดีกข้างหนึ่งพักตัว ลำที่เกิดก่อนซึ่งเป็นลำที่มีอายุมากเรียกว่าลำหลัง ส่วนลำที่แตกใหม่มีอายุน้อยกว่าเรียกว่าลำหน้า สำหรับตาที่อยู่บนลำที่เจริญเต็มที่ก็จะเปลี่ยนเป็นตาดอก

สกุลหวาย

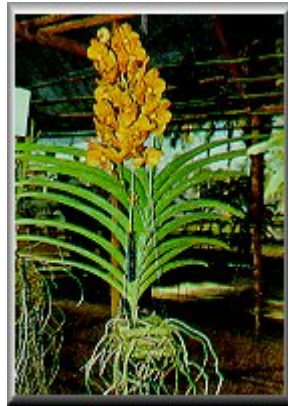
สกุลแคทลียา

สกุลออนซีเดียม

รองเท้านารี

2. ประเภทแวนด้า (Monopodial) เป็นกล้วยไม้ที่มีการเจริญเติบโตขึ้นไปทางส่วนยอด คือ ตาที่ยอดจะแตกใบใหม่เจริญขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนโคนต้นจะออก รากไล่ตามยอดขึ้นไป ได้แก่ กล้วยไม้สกุลแวนด้า ช้าง กุหลาบ เข็ม และแมลงปอ

สกุลแวนด้า

สกุลช้าง

กล้วยไม้ที่เหมาะสมสำหรับปลูกเป็นไม้ตัดดอกควรมีจุดเด่นทั้งในด้านดอกและการเจริญเติบโต คือ เป็นต้นที่ปลูกเลี้ยงง่าย ต้านทานโรค เจริญเติบโตเร็ว รูปทรง ต้นแข็งแรง ให้ดอกดก ดอกขนาดใหญ่ สีสด กลีบดอกหนา รูปทรงดอกสมบูรณ์ ก้านข้อแข็งแรง ก้านยาวตรง ดอกเรียงบนข้อได้ระเบียบสวยงามและบานได้ทน

พันธุ์กล้วยไม้ที่นิยมปลูกเป็นการค้า

พันธุ์กล้วยไม้ที่นิยมปลูกเป็นการค้า ได้แก่

สกุลหวาย (*Dendrobium* sp.) :

สีม่วง - พันธุ์มาตามปอมปาดัวร์

สีขาว - พันธุ์วอลเตอร์โอมา, แจกเกอลินโทมัส

สีชมพู - พันธุ์อินทวงศ์, แพนด้า, ซิซาร์ และซอนเนีย

สีเหลือง - พันธุ์เกษมโกลด์

สกุลอะแรนด้า (*Aranda* sp.) : พันธุ์คริสติน

สกุลอะแรนเธรา (*Aranthera* sp.) : พันธุ์เจมส์สตอร์ไอ

สกุลอะแรคนิส (*Arachnis* sp.) : พันธุ์แม็กกี้ฮุย

สกุลออนซิเดียม (*Oncidium* sp.) : พันธุ์โกลเด้นโซว์เวอร์, โกรเวอร์แรมเซย์

สกุลแวนด้า (*Vanda* sp.) : พันธุ์รอทไฮล์เดียนา, แชนเดอร์านา, วิรัตน์

สกุลม็อคคาร่า (*Mokara* sp.) : พันธุ์จ๊กก๊วน, พรรณี

สกุลซิมบิเดียม (*Cymbidium* sp.) : พันธุ์ Valley Knight “Vanessa”, Floripink ‘Feline’

การขยายพันธุ์กล้วยไม้

ก. การขยายพันธุ์กล้วยไม้ประเภทแตกกอ (Sympodial) ทำได้หลายวิธี คือ

1. การตัดแยกลำหลัง กล้วยไม้ที่จะตัดแยกควรมีลำลูกกล้วยอย่างน้อย 4 ลำ ใช้มีดหรือกรรไกรตัดกิ่งชนิดใบบางสอดเข้าไประหว่างลำลูกกล้วยตัดให้ ขาด และใช้ปูนแดงทาแผลให้ทั่ว ลำหลังที่ถูกตัดขาดจะแตกหน่อเป็นลำใหม่ขึ้น เมื่อลำใหม่นี้เริ่มมีรากโผล่ก็ยกออกปลูกได้

2. การตัดชำ ใช้กับกล้วยไม้สกุลหวายที่ตาที่โคนลำแห้งตายไปแล้ว โดยนำลำหลังของหวายที่ตัดใบ ตัดรากออกหมดมาปักชำให้โคนลำฝังไปในทรายหยาบประมาณ 2-3 ซม. ห่างกัน 4-5 ซม. เก็บในที่มืดแสงแดดรำไร รดน้ำให้โชก ตาที่อยู่ใกล้ปลายลำจะแตกเป็นลำใหม่ เรียกว่า ตะเกียง เมื่อลำ ตะเกียงเริ่มเกิดรากก็ตัดเอาไปปลูกได้

3. การตัดแยกลำหน้า ใช้มีดหรือกรรไกรตัดแยกลำหน้า 2 ลำติดกันแล้วนำไปปลูกได้เลย ซึ่งต่างจากการตัดแยกลำหลังที่ต้องปล่อยให้แตกหน่อใหม่ จึงจะนำไปปลูกได้ ระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับตัดแยกลำหน้า คือ เมื่อลำหน้าสุดเริ่มมีรากและรากยาวไม่เกิน 1 ซม.

ข. การขยายพันธุ์กล้วยไม้ประเภทแวนด้า (Monopodial)

1. การตัดยอด ถ้าเป็นพวกปล้องถี่ เช่น แอสโคเซนด้า, แวนด้าใบแบนยอดที่ตัดต้องมีรากติดมาอย่างน้อย 1 ราก ส่วนพวกข้อห่าง เช่น แอมัลงปอ อะแรนดา ควรให้รากติดมา 2 ราก และต่อที่เหลือต้องมีใบติดอยู่เพื่อให้สามารถแตกยอดใหม่ได้

2. การตัดแยกแขนง กกล้วยไม้ประเภทนี้สามารถแตกหน่อหรือแขนงที่กลางต้นได้ จะตัดแยกเมื่อหน่อหรือแขนงมีใบ 2-3 คู่ และมีรากโดยตัดให้ชิดต้นแม่

นอกจากนี้แล้วชาวสวนยังนิยมใช้ต้นกล้วยไม้ที่ขยายพันธุ์โดยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เพราะการขยายพันธุ์วิธีนี้ ทำให้ได้ต้นที่มีลักษณะเหมือนต้นแม่ ในปริมาณมากโดยใช้ระยะเวลาที่สั้น และเป็นต้นที่ปลอดโรค

การปลูก

การเลือกทำเลปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เพื่อตัดดอกขายนั้นควรใกล้แหล่งน้ำที่สะอาด pH ของน้ำประมาณ 5.2 มีสภาพอากาศดี การคมนาคมสะดวกเพื่อความรวดเร็วในการขนส่งดอกกล้วยไม้ ซึ่งเสียหายได้ง่าย การปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ให้ได้ดอกที่มีคุณภาพดีนั้นนอกจากต้องมี การดูแลที่ดีมีการให้ปุ๋ย ฉีดยาป้องกัน โรค และแมลงในระยะที่เหมาะสมแล้วยังจำเป็นต้องมี โรงเรือน

โรงเรือน

การสร้างโรงเรือนมีจุดประสงค์เพื่อปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะกับการเจริญเติบโตและการออกดอกของกล้วยไม้ และเพื่อจัดวาง ต้นกล้วยไม้ให้เป็นระเบียบ สะดวกแก่การทำงาน โดยสร้างหลังคาโรงเรือนเพื่อพรางแสงให้เหลือ 50-70% ตามความต้องการของกล้วยไม้แต่ละชนิด (ตารางที่ 1) โครงสร้างของโรงเรือนควรแข็งแรง มีอายุการใช้งานมากกว่า 3 ปีขึ้นไป

ในปัจจุบันนิยมสร้างโรงเรือน 2 แบบคือ

1. สร้างโรงเรือนหลังใหญ่แล้วสร้างโถ้ะวางกล้วยไม้หรือราวแขวนไว้ภายใน
2. สร้างโถ้ะวางกล้วยไม้ และใช้ไม้ต่อจากโถ้ะขึ้นไปเพื่อทำหลังคา

โครงสร้างของโรงเรือนควรเป็นเสาคอนกรีตหรือแป้น้ำ ฝังลึกในดิน 50 ซม. โรงเรือนสูง 2-3 เมตร ใช้ตาข่ายไนล่อนหรือซาแรนคลุมหลังคา เนื่องจากมีน้ำหนักเบาใช้ได้ง่าย และมีราคาถูกโดยจึงให้ตั้งและยึดติดกับลวดให้เรียบร้อย

ตารางที่ 1 ลักษณะ โรงเรือนของกล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ

สกุล	แวนด้า	หวาย	ออนซีเดียม	แคทลียา	อะแรนด้า
ความสูงของโรงเรือน(เมตร)	3.5-4	2.5-3.5	2.5-3.5	3.5-4	2.5
%แสง	50-60	50-60	50	50	50-70
การวางต้นในเรือน	แขวน	วางบนโถ้ะ	วางบนโถ้ะ	แขวนหรือวางบนโถ้ะ	วางบนโถ้ะหรือลงแปลง

พื้นที่โรงเรือนควรปูทรายและใช้แผ่นซีเมนต์ปูทางเดินเพื่อไม่ให้น้ำขังและสะดวกต่อการปฏิบัติงาน ส่วนโถ้ะวางกล้วยไม้ ควรมีขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 15-20 เมตร แล้วแต่ขนาดของโรงเรือนและเว้นทางเดินกว้าง 1-1.2 เมตร ราวแขวนซึ่งใช้กับกล้วยไม้ประเภทรากอากาศ เช่น แวนด้าอยู่ในระดับสูงจากพื้นประมาณ 2.5 เมตร แต่ละราวห่างกัน 40-50 ซม. และทุก ๆ 4 ราวควรเว้นทางเดินกว้างประมาณ 1 เมตร วัสดุปลูกกล้วยไม้ที่มีระบบรากกิ่งอากาศ เช่น หวาย ออนซีเดียม และ Cattleya ต้องใช้เครื่องปลูกที่ระบายน้ำได้ดีและไม่อุ้มน้ำจนแฉะ หาได้ง่าย ราคาถูก และมีอายุใช้งานได้ไม่น้อยกว่า 3 ปี เช่น กาบมะพร้าว หรือ แ่งอัดกาบมะพร้าว โดยนำต้นกล้วยไม้ผู้ติดกับไม้ไผ่ปักบนเครื่องปลูก หรืออาจใช้วิธีจึงลวดตามความยาวโถ้ะๆ ละ 4 ราว แล้วผูกต้นติดกับราว เพื่อยึดไม่ให้ต้นล้มและให้รากเกาะติดเครื่องปลูกได้เร็ว ไม่ควรปลูกอัดกันแน่นไปและทำให้ช่อดอก กล้วยไม้ที่ได้มีดอกกลดลงด้วย ตลอดจนเป็นแหล่งสะสม โรคแมลง

สำหรับกล้วยไม้ประเภทอากาศ เช่น แวนด้า ช้าง กุหลาบ เครื่องปลูกที่ใช้ควรมีความทนทานไม่ผุเร็ว เป็นวัสดุที่หาง่าย มีราคาถูกและมีสภาพเหมาะกับการเจริญและแผ่ขยายของระบบราก วัสดุที่นิยมใช้ได้แก่ อิฐ กระจาดแตก และถ่าน แล้วปลูกในกระเช้าไม้สักหรือกระถางดินเผาเจาะรูด้านข้างขนาด 5-6 นิ้ว โดยวางต้นกล้วยไม้ลงกึ่งกลางของภาชนะปลูกให้โคนต้นอยู่เหนือกระถาง 2-3 ซม. ใส่วัสดุปลูกจนเต็มภาชนะปลูกใช้ลวดเกี่ยวภาชนะแขวนในโรงเรือน

วัสดุปลูกหรือกระถางปลูก

การย้ายต้นกล้วยไม้ที่ได้จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อลงปลูกในภาชนะ

เมื่อกล้วยไม้ในขวดมีรากและใบสมบูรณ์จึงนำออกจากขวดล้างรากด้วยน้ำสะอาด แล้วปลูกลงในกระถางขนาดปากกว้าง 3.5-4.5 นิ้ว กระถางละ 25-40 ต้น เรียกว่ากระถางหมู่ โดยใช้ถ่านและออสมันด้าเป็นเครื่องปลูก เนื่องจากขณะปลูกกล้วยไม้ที่อยู่ในขวดจะได้รับสภาพที่มีความชื้นสูงมาก เมื่อนำออกจากขวดในระยะแรกจึงต้องปลูกเลี้ยงในสภาพที่มีความชื้นสูงและอับลม เช่น ตู้ที่คลุมด้วยพลาสติกใส รดน้ำให้ชุ่มปิดไว้ 2 วัน หลังจากนั้นจึงเปิดฝาเฉพาะกลางวัน เปิดกลางคืนอีก 2 วัน แล้วเปิดฝาดอกเลย 3 วัน จึงนำออกจากตู้พลาสติก วางไว้ในเรือนกล้วยไม้จนเจริญเติบโตได้ขนาด คือ ถ้าเป็นกล้วยไม้ประเภทแวนด้า ควรมีใบยาว 5-7 ซม. ส่วนกล้วยไม้ประเภทแตกกอควรมีลำลูกกล้วยสูง 5-7 ซม. จึงย้ายลงสู่ภาชนะที่มีขนาดใหญ่ขึ้น

การดูแลรักษา

การให้น้ำ น้ำที่ใช้รดกล้วยไม้ต้องเป็นน้ำที่มีคุณภาพดี มีปริมาณเกลือแร่ไม่สูงเกินไป เพราะจะเป็นพิษต่อระบบรากทำให้ต้นชะงักการเจริญเติบโต ควรรดใน เวลาเช้าหรือบ่าย โดยใช้สายยางต่อกับหัวฉีดแบบฝอยละเอียด ลดการกระแทกที่ทำให้ดอก ใบช้ำ แต่ในช่วงที่ฝนตกหนักควรงดการให้น้ำ 2-3 วัน รอจนกระทั่งเครื่องปลูกเริ่มแห้งจึงให้น้ำใหม่ ถ้าเป็นฤดูร้อนหรือฤดูหนาวควรรดน้ำให้บ่อยขึ้น

การให้ปุ๋ย ให้ปุ๋ยทุก ๆ 7 วัน โดยใช้ปุ๋ยละลายน้ำ สูตรสูง เช่น สูตร 20-20-20 ในระยะเริ่มปลูกควรให้ปุ๋ยที่มีไนโตรเจนสูง เพื่อช่วยการเจริญเติบโตทางลำต้น และใบเมื่อต้นกล้วยไม้เจริญถึงระยะให้ดอกหรือต้องการเร่งให้ดอก ควรใช้ปุ๋ยสูตรที่มีธาตุฟอสฟอรัสสูงไม่ควรฉีดพ่น ปุ๋ยในช่วงที่มีแดดจัด เพราะจะทำให้ น้ำที่ละลายปุ๋ยระเหยไปอย่างรวดเร็วทำให้กล้วยไม้ไม่สามารถดูดปุ๋ยไปใช้ได้ และยังทำให้ความเข้มข้นของปุ๋ยสูงขึ้น อาจทำให้ใบไหม้หลังจากให้ปุ๋ยแล้ว ในวันรุ่งขึ้นต้องรดน้ำให้มากกว่าปกติ เพื่อชะล้างเกลือแร่ของปุ๋ยที่ตกค้างอยู่บนเครื่องปลูกและรากออก นอกจากการให้ปุ๋ยแล้ว ผู้ปลูกเลี้ยงต้องฉีดพ่นยาฆ่าแมลงและยาป้องกัน โรคอย่างสม่ำเสมออาจให้พร้อม ๆ กับการรดน้ำหรือให้ปุ๋ย หากมีการระบาดของโรค และแมลงก็ต้องเลือกใช้ยาที่เหมาะสมกับโรคและแมลงชนิดนั้น ๆ

การเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ดอกที่มีคุณภาพดี ผู้ปลูกต้องกำหนดวันตัดดอกให้แน่นอน แล้วจัดการวางใส่ปุ๋ย - ยาฆ่าแมลงให้เหมาะสม หากให้ปุ๋ยก่อนตัดดอก 1-2 วัน จะทำให้คุณภาพดอกและอายุการปักแจกันลดลง ช่วงเวลาตัดดอกควรตัดในช่วงเช้ามืด โดยใช้มือหักกดลงที่โคนก้านช่อหรือตัดด้วยกรรไกร โดยต้องทำ ความสะอาดกรรไกรทุกครั้ง เพื่อป้องกันการ

ระบาดของโรคโดยเฉพาะจากเชื้อไวรัส ลักษณะของช่อดอกที่สามารถตัดได้ในกล้วยไม้สกุลหวาย ดอกต้องบาน 3/4 ของช่อดอก, ออนซิเดียมตัดในระยะเหลือดอกตูมที่ปลายช่อ 1-2 ดอก แวนด้า และแอสโคเซนด้า ตัดดอกเมื่อดอกบานหมดช่อ ส่วนอะแรนด้า, ม็อคคาร่า ตัดดอกเมื่อดอกบานเกือบหมดช่อหรือหมดช่อ

โรคและแมลงที่สำคัญของกล้วยไม้

1. โรคเน่าดำหรือโรคยอดเน่าหรือโรคเน่าเข้าไส้

เกิดจากเชื้อรา *Phytophthora palmivora* สามารถเข้าทำลายกล้วยไม้ได้ทุกส่วน เข้าทำลายรากทำให้รากแห้งมีผลทำให้ใบเหลืองและร่วง ถ้าเป็นที่ยอด ยอดจะเน่าเป็นสีน้ำตาลหากเป็นรุนแรงเชื้อจะลามเข้าไปในลำต้น ซึ่งเมื่อผ่าดูจะเห็นในลำต้นมี สีดำเป็นแนวยาว ส่วนอาการที่ดอกบริเวณปากดอกและก้านดอก เหี่ยวสีน้ำตาล ถ้าเป็นรุนแรงดอกจะหลุดร่วงจากช่อ โรคนี้มักแพร่ระบาดมากในฤดูฝนหรือในสภาพอากาศที่มีความชื้นสูง

การป้องกันกำจัด ไม่ควรปลูกกล้วยไม้แน่นเกินไป เมื่อพบต้นที่เป็น โรคให้แยกออกไปเผาทำลายทิ้งถ้าเป็นกับกล้วยไม้ที่โตควรตัดส่วนที่เป็นโรครอกแล้วใช้สาร เคมีป้าย เช่น ริโดมิลสลับกับไดเทน เอ็ม 45

---

2. โรคดอกสนิมหรือจุดสนิม

โรคนี้เป็นปัญหาเพราะกล้วยไม้อาจแสดงอาการระหว่างการขนส่งได้ เกิดจากเชื้อรา *Curvularia eragrostidis* พบที่กลีบดอกกล้วยไม้ โดยเริ่มแรกเป็นจุด ขนาดเล็กสีน้ำตาลอมเหลือง จุดขยายใหญ่มีสีเขียวเข้มคล้ายสนิม โรคนี้ระบาดได้ดีในช่วงฤดูฝนหรือสภาพที่มีน้ำค้างลงจัด

การป้องกันกำจัด รักษาความสะอาดแปลง อย่าย่ำเหยียบช่อดอกกล้วยไม้บาน โรยค้ำต้น เก็บดอกที่เป็น โรคนี้ออกให้หมดและเผาทำลายเพื่อไม่ให้เป็นที่สะสมโรคและฉีดพ่นด้วยสารเคมีประเภทไดเทน เอ็ม 45 ไดเทน เอล เอฟ หรือ มานอกซ์ โดยในช่วงฤดูฝนควรฉีดพ่นให้ถี่ขึ้น

---

3. โรคใบปื้นเหลือง

โรคใบปื้นเหลือง

เกิดจากเชื้อ *Pseudocercospora dendrobii* มักเกิดกับใบที่อยู่โคนต้น โดยใบจะมีจุดกลมสีเหลือง เมื่อเป็นมาก ๆ จะขยายติดต่อกันเป็นปื้นเหลืองตามแนว ขาวของใบ เมื่อพลิกดูใต้ใบจะเห็นกลุ่มผงสีดำ และใบจะเป็นสีน้ำตาลหลุดร่วงจากต้น โรคนี้ระบาดมากในช่วงฤดูฝน-ฤดูหนาว

การป้องกันกำจัด เก็บรวบรวมใบที่เป็น โรคเผาทำลาย และฉีดพ่นด้วยยาประเภทคาร์เบนดาซิม เช่น มัยซิน ไดเทน เอ็ม 45 หรือ เบนเลท ทุก 7-10 วัน ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของโรค

---

4. โรคน้ำจุด

เกิดจากเชื้อรา *Phyllostictina pyriformis* เกิดได้ตลอดปีลักษณะอาการจะแตกต่างกันไป เช่น แวนด้า แผลจะมีลักษณะเป็นรูปยาวรีคล้ายกระสวยตรงกลาง แผลจะมีตุ่มนูนสีน้ำตาล เกษตรกรมักเรียกว่าโรคจี้กลาก ในสกุลหวายแผลจะมีจุดกลมสีน้ำตาลเข้มหรือสีดำ ขอบแผลมีสีน้ำตาลอ่อน เกิดได้ทั้งใบบนและใบล่าง

การป้องกันกำจัด รวบรวมใบที่เป็นโรคเผาทำลาย และฉีดพ่นด้วยยาประเภทคาร์เบนดาซิม เช่น มัยซิน, ไคเทน เอ็ม 45 หรือ ไคเทน แอล เอฟ

---

5. โรคแอนแทรคโนสหรือโรคใบไหม้

โรคแอนแทรคโนส

เกิดจากเชื้อรา *Colletotrichum* sp. พบได้ที่ปลายใบและกลางใบ ลักษณะเป็นแผลสีน้ำตาลเป็นวงเรียงซ้อนกันหลาย ๆ ชั้น และมีกลุ่มของเชื้อราเป็นสีดำเกิดขึ้นบนวง

การป้องกันกำจัด รวบรวมใบที่เป็นโรคทิ้ง และฉีดพ่นด้วยไคเทน เอ็ม 45 แคบเทน เดอโรซาล

---

6. โรคต้นเน่าแห้ง

โรคเน่าแห้ง

เกิดจากเชื้อรา *Sclerotium rolfsii* พบมากบริเวณรากหรือโคนต้น ซึ่งจะฟูเปื่อย ถ้าอากาศชื้นมาก ๆ จะมีเส้นใยสีขาว และมีเม็ดกลม ๆ คล้ายเมล็ดผักกาดเกาะอยู่ตามโคนต้น บางครั้งจะแสดงอาการที่ใบทำให้ใบเน่าเป็นสีน้ำตาล เมื่ออากาศแห้งจะเหี่ยวและร่วงตายไปในที่สุด มักระบาดในฤดูฝน

การป้องกันกำจัด เก็บรวบรวมใบกล้วยไม้ที่เป็นโรคเผาทำลายทิ้ง และราดทับหรือฉีดพ่นด้วย เทอราโซล หรือ ไวตาเวกซ์

---

7. โรคเน่าและ

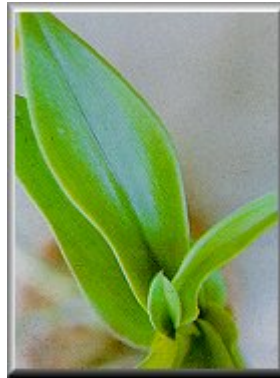

โรคเน่าจากเชื้อแบคทีเรีย

เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Pseudomonas gladioli* อาการเริ่มแรกจะเป็นจุดน้ำน้ำตาลเล็กบนใบหรือหน่ออ่อน ลักษณะเหมือนถูกน้ำร้อนลวก ใบจะพองเป็นสีน้ำตาลและฉ่ำน้ำ และต้นกล้วยไม้จะเน่าตายทั้งต้น

การป้องกันกำจัด ตัดหรือแยกส่วนที่เป็นโรครอกออกไปเผาทำลาย ไม่ควรปลูกต้นกล้วยไม้ให้แน่นเกินไป จะทำให้อากาศระหว่างต้นกล้วยไม้ไม่ถ่ายเทเกิดความชื้นสูงซึ่งง่ายต่อการเกิดโรคและการป้องกันโดยคิดพ่นด้วยยาปฏิชีวนะ เช่น แอกริมัยซิน

8. โรคกล้วยไม้ที่เกิดจากเชื้อไวรัส

โรคยอดบิด
เกิดจากเชื้อไวรัส

พบระบาดทั่วไปในแหล่งปลูกกล้วยไม้ในปัจจุบัน เกิดจากเชื้อไวรัส Tobacco Mosaic Virus Orchid Strain (TMV-O), Cymbidium Mosaic Virus (CyMV) ลักษณะอาการที่ปรากฏแตกต่างกันตามชนิดของเชื้อไวรัสและชนิดของกล้วยไม้ โดยมีลักษณะที่สังเกตได้ เช่น ใบด่างสีเขียวอ่อนสลับสีเขียวเข้ม ยอดบิด ยอดจะม้วนงอ ช่วงข้อจะถี่สั้น การเจริญเติบโตลดลง เคนแกระน ข้อดอกสั้นแข็งกระด้างขนาดดอกเล็กถ้าเป็นมากกลีบดอกจะมีสีเขียวบริเวณส่วนดอกต่างและดอกมีขนาดเล็ก

การป้องกันกำจัด เชื้อไวรัสแพร่ระบาดได้ง่ายโดยติดไปกับเครื่องมือต่าง ๆ เช่น มีด กรรไกร ดังนั้น ต้องทำความสะอาดเครื่องมือให้สะอาด หมั่นตรวจ กล้วยไม้ถ้าพบอาการผิดปกติให้แยกออกแล้วนำไปเผาทำลายเพื่อกำจัดเชื้อ และในปัจจุบันการขยายพันธุ์โดยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อทำให้ได้กล้วยไม้ที่ สมบูรณ์ แข็งแรง และปลอดไวรัส จึงช่วยลดปัญหานี้ได้

1. เพลี้ยไฟ

เป็นแมลงขนาดเล็กมีลำตัวยาวประมาณ 0.5-2 มิลลิเมตร รูปร่างรียาว มักอยู่บริเวณปากของดอกกล้วยไม้ ระบาดมากในฤดูแล้งหรือช่วงที่ฝนทิ้งช่วง เพลี้ยไฟทำลายได้ทั้งในดอกตูมและดอกบาน โดยถ้าทำลายดอกตูมตั้งแต่เริ่มแทงช่อดอกจะทำให้ดอกตูมชะงักการเจริญเติบโต เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลและแห้งคาที่ช่อดอก ถ้าเข้าทำลายในช่วงดอกบานระยะแรกจะเกิดลักษณะสีซีดขาวเป็นทางที่บริเวณกลีบดอกถ้ามีการระบาดก่อน ช้ำรุนแรงบริเวณปากจะเป็นแผลสีน้ำตาลและมีอาการเหี่ยวแห้งจึงเรียกกันว่าดอกไหม้หรือปากไหม้

การป้องกันกำจัด

ควรฉีดพ่นด้วยสารฆ่าแมลง เช่น คาร์โบซัลแฟน และโมโนโครโทพอส โดยฉีดพ่นในช่วงเช้า ระหว่าง 8.00-10.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่พบเพลี้ยไฟมาก ถ้ามี การระบาดมากควรฉีดพ่นสารเคมี 4-5 วันต่อครั้ง และฉีดติดต่อกัน 2-3 ครั้ง หรือ จนกว่าการระบาดจะลดลง

2. แมลงวันคอกกล้วยไม้หรือไอ้ฮวบ

เป็นหนอนสีเหลืองลำตัวยาวประมาณ 0.8-3.0 ม.ม. อาศัยอยู่ที่บริเวณเส้าเกสร โดยเฉพาะที่บริเวณใกล้กับยอด เกสรตัวเมีย มักระบาดในช่วงฤดูฝน หนอนจะเข้าทำลายคอกกล้วยไม้เฉพาะดอกตูมขนาดเล็ก ซึ่งกลีบดอกยังปิดหรือเริ่มแทงช่อดอก ทำให้ดอกตูม ชะงักการเจริญเติบโต หักงอ บิดเบี้ยว และต่อมามีอาการเน่าเหลือง น้ำตาลและหลุดร่วงจากช่อดอก ถ้าเข้าทำลายดอกตูมขนาดใหญ่ ทำให้ดอกตูมมี อาการบิดเบี้ยว บริเวณโคนดอกจะมีรอยเน่าซ้ำสีน้ำตาลดำ บริเวณแผลที่ซ้ำมักจะมีราฟูลิซิวทำให้อาจเข้าใจผิดว่ามีเชื้อราเป็นสาเหตุ

การป้องกันกำจัด

ควรเก็บดอกตูมที่มีอาการเน่า น้ำหรือที่มีอาการบิด เบี้ยวมาทำลายให้หมด และใช้สารฆ่าแมลงประเภทดูดซึม เช่น สาร โมโนโครโทพอส สารคาร์โบซัลแฟน และเมทโรนิล ฉีดพ่นทุก ๆ 5-7 วัน ติดต่อกันจนกว่าการระบาดจะลดลง ฉีดพ่นที่ บริเวณช่อ และเครื่องปลูกด้วยเพื่อจะได้ทำลายทั้ง หนอนและดักแด้

3. โรคกล้วยไม้

ทำลายกล้วยไม้โดยดูดกินน้ำเลี้ยง จากส่วนต่าง ๆ ของกล้วยไม้ เช่น ใบช่อหรือลำต้นและดอกระบาดมากในสถานที่ที่มี อากาศร้อนและแห้ง แล้ง ที่ใบมักพบที่หลังใบ ใบจะมีจุดด่างขาวเล็ก ๆ และมีคราบสีขาวของไรจับ หากระบาดรุนแรง บริเวณผิวใบจะยุบลงหากเข้าทำลายที่ช่อหรือลำต้น จะเห็น ไรเกาะกลุ่มแน่นเป็นกระจุก ลำต้นเป็นสีน้ำตาลหรือดำจึง มักเรียกว่า โรคช่อดำ จึงทำให้ต้นชะงักการเจริญเติบโต ถ้าทำลายช่อ ไรจะดูดกินน้ำเลี้ยงที่ด้านหลังของกลีบดอกโดยเฉพาะ บริเวณโคน ทำให้กลีบดอกเป็นรอยช้ำนูนเป็นจุดสีม่วงเข้ม ถ้าทำลายตั้งแต่ระยะดอกตูม เมื่อดอกบานผลจากการทำลาย จะเห็นที่บริเวณกลีบล่าง และก้านดอก เรียกว่า ดอกหลังลาย

การป้องกันกำจัด

เก็บต้นกล้วยไม้ที่ไม่ต้องการทิ้ง เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งอาศัยของไร หากระบาดไม่มากให้ฉีดด้วยกำมะถันทุก 4-5 วัน แต่ถ้า ระบาดมากควรใช้ไดโคทอล ฟ่นทุก 3-4 วัน

4. หนอนกระทูหอม

มีลำตัวสีเขียวหนอนจะทำลายกัดกินดอกและใบให้เว้าแหว่งได้ทำให้ดอกและใบเสียหาย

การป้องกันกำจัด

ใช้สารฆ่าแมลงประเภทไพรีทรอยด์สังเคราะห์ เช่น เฟโนวาเลิรท หรือ เคลต้าเมทริน ถ้าระบาดมากและหนอนคือยาใช้สาร ประเภทไดฟลูเบนซูรอน

5. หนอนกระตุ้ฝัก

ตัวอ่อนของหนอนจะกัดกินใบอ่อนและดอกทำให้ผล ผิดเสียหาย

การป้องกันกำจัด

ถ้ายังระบาดไม่มากใช้วิธีเด็ดดอกหรือตัดใบทิ้งและเผาทำลาย แต่ถ้ามีระบาดมากอาจใช้สารฆ่าแมลงพวกเมทาโซมิลฉีดพ่น

6. เพลี้ยหอยและเพลี้ยแป้ง

ซึ่งอาศัยรวมเป็นกลุ่มตามใต้ใบ จะดูดกินน้ำเลี้ยงทำให้ด้านบนของใบมีจุดสีเหลืองเน่าใบจะเหลืองและเหี่ยว ถ้ามีเป็นจำนวนมากจะทำให้กล้วยไม้ชะงักการเจริญเติบโต อาการต่อมาจะมีราดำเกิดขึ้นกับใบล่างของลำต้น เพราะเพลี้ยจะถ่ายมูลออกมาเป็นอาหารของมด และ เป็นอาหารของเชื้อราดำ

การป้องกันกำจัด

การฉีดพ่นด้วยสารคาร์บาริลหรือราดที่เครื่องปลูก ถ้าระบาดมาก ๆ ใช้สารฆ่าแมลงพวกโมโนโครโทฟอส ฉีดพ่น